

Abstrakt

Záměrem této studie je prozkoumat, jak se židovská identita odráží a rozvíjí v diskurzu tří románů židovsko-amerického spisovatele Philipa Rotha, jmenovitě v *Portnoyově komplexu* (*Portnoy's Complaint*, 1969), *Americké idyle* (*American Pastoral*, 1997) a *Lidské skvrně* (*The Human Stain*, 2000). Její teoretický rámec vychází primárně z filozofických přístupů k problému identity a zakládá se na klíčových pojmech jinakosti, performativity a etiky, jak je formulovali zejména Judith Butler, Paul Ricoeur a Emmanuel Lévinas; částečně se ovšem opírá i o sociologické studie. Práce se zabývá politickým rozměrem literárního ztvárnění identity, v jehož intencích dochází k rozkolísání ustálených definic „většiny“ a „menšiny.“ Autor píše o Židech v Americe s ním musí počítat, ač třeba zpočátku proti své vůli. Jinakost jako ústřední topos je nahlížena jako nepřístupná a nezredukovatelná (Lévinas), ovšem postavy, jimiž se budeme zabývat, si do ní promítají své vlastní, rozporuplně citově zbarvené představy: střídavě po ní touží a zesměšňují ji. U našich židovských hrdinů tedy postupně odhalíme jinakost bělochů (kapitola 1), černochoů (kapitola 2) a dalších Židů (kapitola 3) jako zásadní body, k nimž se upíná jejich představitivost, a na něž se tudíž postavy odkazují při utváření své osobnosti v kontextu židovství a Ameriky. Tyto odkazy se odehrávají na půdě diskurzu: buď se oproti předchozím výpovědím vymezují, nebo se s nimi ztotožňují, což odpovídá citačnímu aspektu performativity, jak jej zdůrazňuje Butler, a poukazuje na dialektický rozměr celého procesu, v němž se složitě proplétají přitakání a opozice.

První kapitola se soustředí na to, jak si američtí Židé představují bílou většinu: na jednu stranu obdivují mytického WASPa, který je podle nich schopen žít a konat přímočaře a nezatěžuje se neustálým tázáním a ochromující sebereflexí; na druhou stranu pak k postavě nahlouplého *góje* chovají blahosklonnou shovívavost, často přiosťřenou satirou. Tím, že stereotypizují představitele většiny, si přivlastňují, přetvářejí a zpochybňují diskurz bílé nadřazenosti a narušují tak binární (černo-bílou) ideologii, která strukturuje americkou rasovou představitivost. Dané téma je pak rozvinuto v následující kapitole, v níž je celá problematika pojata z jiné perspektivy: židovství zkoumáme skrz afroamerickou identitu a důraz je přenesen na pojem menšiny a černoško-židovské vztahy. Zabýváme se zde protagonistou *Lidské skvrny* Colemanem Silkem, černochem, jenž ovšem valnou část života strávil v předstírané roli Žida. Fakt, že

své židovství pouze hraje, dává vyniknout vnějším omezením, která si na židovství vynucuje soudobá americká společnost. Ona omezení a nevýhody v případě jeho podvojně identity nabývají ironického rozměru, neboť na základě svého předstíraného židovství hrdina čelí obviněním, jež by vyzněla naprosto absurdně, kdyby odhalil svůj černošský původ.

Poslední kapitola dále osvětluje mechanismy, jimiž se v Rothových románech ustavuje židovská identita, přičemž právě ony uvádějí do pohybu všechny již zmíněné dílčí složky. Hranice mezi generacemi se zde považuje za zásadní zlom, okolo něhož dochází ke kritickému zhodnocení židovských postojů, názorů a tužeb: mladší generace si je tímto způsobem osahává a osvojuje. Rodiče a především otcové představují rozporuplný odkaz tradice, jehož nejednoznačnost je o to větší, že je nabitý výsostně osobními pocity a významy. Text sleduje Rothovy hrdiny na jejich cestě labyrintem předdefinovaných pojetí židovství, na nichž se ne vždy úspěšně snaží vyvzdorovat si eticky přijatelnou pozici, jež by jim dovolila prosadit sebe sama, aniž by pošlapali cizí jinakost.

Klíčová slova: Amerika, beletrie, diskurz, etika, identita, jinakost, performativita, židovství